

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu 2012 zakázka č. 2102

Název projektu: Zdroje informací v životě školáků na 1. stupni ZŠ (zaměřeno na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět – 4. a 5. ročník)

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel:

- Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

- Adriana Svárovská
- Johana Sara Krupová

Celková částka přidělené dotace: 25.000,-

Stručný popis postupu při řešení projektu

Teoretická východiska

Podstatnou roli v procesu vzdělávání mladé generace 21. století a v jejím životě obecně sehrávají média – činitelé zprostředkující komunikaci a přenos informací mezi lidmi – a to jak ta „tradiční“, která provází lidstvo už stovky let, tak i taková, jejichž léta existence se počítají na pouhé desítky. Média jsou součástí každodenního života, zdrojem psychologických, sociálních i kulturních zkušeností, prostředníkem komunikace mezi lidmi. Už pro malé děti jsou média „oknem do světa“, v němž se propojuje realita lokální, blízká se vzdálenější, globální, vytváří se základ pro představy a fantazii, děti přijímají podněty z různých oblastí lidského života i různých kultur, poznávají život a svět (Jursová, 2011).

Mezi potenciální zdroje informací, z nichž mohou čerpat žáci ZŠ v době mimo vyučování, patří stále ještě vědomosti a zkušenosti rodičů jako nejpřirozenější zdroj, dále tradiční – tištěné zdroje, jako jsou encyklopedie a naučné knihy, a zároveň také učebnice, s nimiž jsou žáci zvyklí pracovat ve škole. Zdrojem informací může být také knihovna. S rozvojem techniky se postupně staly dalšími zdroji informací tisk, rozhlas a televize. V souvislosti s rychlým rozšiřováním počítačové techniky v domácnostech se novým zdrojem informací staly multimediální encyklopedie (CD-ROM) a internet.

Ať již zvolíme jakýkoliv způsob získávání informací, měli bychom u dětí rozvíjet tzv. informační chování. Informační chování je souhrn lidského chování vztahující se k informačním zdrojům a kanálům informací. Zahrnuje aktivní a pasivní hledání informací. Může to být komunikace tváří v tvář, stejně jako pasivní přijímání informací, jako například sledování reklam v TV bez záměru získání informace“ (Wilson, 2000, s. 49).

Kontakt dětí s médii je značný, což dokazuje řada výzkumů – zaměřených ovšem na děti na 2. stupni ZŠ, které jsou realizovány ve světě i v České republice. Příkladem takového zahraničního výzkumu může být Kinds and Media, kde jedním z hlavních zjištění byl fakt, že děti tráví s médii (televize, rádio) 8 hodin denně (Roberts, Foehr, 2004). V České republice se stejným tématem zabýval např. Sak se Sakovou (2004), kteří zjistili, že české děti stráví s médii 5,5 hodiny denně. Nejnovější a nekomplexnější výsledky pak přináší Jursová (2011), která provedla rozsáhlý longitudinální výzkum zaměřený na žáky 2. stupně ZŠ.

Záměrem výzkumu je poukázat na některé aspekty vzdělávání žáků v tzv. informační společnosti. Kontakt s informacemi je nezbytnou součástí života každého z nás, kompetence k práci s nimi a ke zvládnutí soužití s jejich nositeli – médii jsou pak nutnou

podmínkou existence každého jednotlivce. Škola současnosti má zodpovědnost za přípravu mladé generace pro život v moderní společnosti.

Oblastí, na niž by se měla škola více zaměřit, je rozvoj a posilování kladného vztahu žáků ku učení ve škole i mimo ni, upevňování studijních kompetencí v pevném sepětí se studijním uvědoměním. Tomu mohou do značné míry napomáhat i domácí úkoly, podněcující žáky k vlastní tvořivé činnosti, práci s informacemi a k řešení problémů. Jejich promýšlení, příprava i kontrola kladou samozřejmě vysoké nároky na učitele, na jeho schopnosti, iniciativu a čas. Navíc se neobejdou bez koordinace, bez spolupráce učitelů mezi sebou. Jde-li však škole o maximální možný rozvoj žáka, je třeba využít kvalitních metod práce.

Postup při řešení výzkumu

Postup řešení korespondoval s původně stanoveným plánem. V první fázi se řešitel i spoluřešitelky věnovali studiu dostupných zdrojů k dané problematice a přípravě a ověření výzkumného nástroje. Na tomto základě byl vytvořen dotazník obsahující 28 otázek různého typu (uzavřené, polouzavřené, otevřené, škálové a testové).

Druhým krokem byla analýza a interpretace dat, následně příprava konferenčního abstraktu a poté i vlastního odborného sdělení na plánovanou konferenci ICEEPSY 2013.

Cíle, metody a výzkumný soubor výzkumného šetření jsou popsány v následujícím textu, výsledky jsou uvedeny v příložených kopiích publikačních výstupů.

Cíl výzkumu, metoda výzkumu, výzkumný soubor

V rámci výzkumného šetření jsme si stanovili několik cílů. Primárním cílem bylo zjistit, kde žáci na 1. stupni ZŠ vyhledávají mimo vyučování informace, které je zajímají a které potřebují do školy (v oblasti Člověk a jeho svět). Sekundárními cíli byla snaha výzkumným šetřením ověřit, zda se pozornost žáků prokazatelně přesouvá od tradičních zdrojů informací (encyklopedie a odborná literatura) ke zdrojům elektronickým (např. multimediální encyklopedie), a zejména k internetu. V rámci těchto cílů jsme naše šetření směřovali k:

- Identifikovat, s jakými zdroji informací žáci běžně pracují.
- Objasnit, jak podporuje práci žáků s informacemi škola.
- Popsat, jaké jsou postoje dětí k tištěným a elektronickým zdrojům informací.
- Zjistit, kolik času stráveného u PC děti využívají k hledání informací.
- Zjistit, jak často děti pracují s tištěnými zdroji informací.

Pro potřeby tohoto výzkumného šetření jsme využili dotazník vlastní konstrukce. Dotazník obsahuje celkem 28 otázek. Využity jsou otázky uzavřené, otevřené, škálové, testové a doplňovací. Před realizací výzkumného šetření byl dotazník podrobený předvýzkumu na souboru 7 respondentů, na jehož základě došlo k dílčím úpravám.

Výzkumný soubor tvořilo celkem 172 žáků čtvrtých a pátých tříd v Královéhradeckém kraji. Jednalo se o 86 chlapců a 86 dívek ve věku 9 až 10 let. Výzkumný soubor byl vybrán náhodně všechny škol v okrese města Hradec Králové.

Výzkumná zjištění jsou uvedena v příložených výstupech.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- SKUTIL, Martin, KRUPOVÁ, Johana a SVÁROVSKÁ, Adriana. Sources of information in the life of pupils in the 1st grade of primary school [Abstract]. In: BEKIROGULLARI, Zafer. *3rd International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2012)* [Abstract Book]. pp. 180-181. ISSN 1986-3020.
 - Abstract Book je dostupný zde:
<http://www.iceepsy.org/admin/files/AbstractBook2012ICEEPSY.doc>
- SKUTIL, Martin, KRUPOVÁ, Johana a SVÁROVSKÁ, Adriana. Sources of Information in the Life of Pupils in the 1st Grade of Primary School. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012, vol. 69, pp. 2237-2242. ISSN 1877-0428.

Přehled realizovaných výdajů:

Oproti původnímu požadavku byla v průběhu řešení projektu navýšena částka ze strany poskytovatele grantu o 1.500,- Kč. Zároveň byly upřesněny původně plánované výdaje na letenku a konferenční poplatek. Částky jsou zaokrouhleny na celé koruny.

- a) osobní náklady = 0,-**
Hlavní řešitel neměl v rámci projektu specifického výzkumu naplánovanou odměnu.
- b) stipendia = 7.140,-**
Stipendium bylo uděleno dvěma studentkám rovným dílem za spolupráci na projektu, zejména na přípravě výzkumného nástroje a sběru dat.
- c) materiálové náklady = 0,-**
V této položce nebyly žádné výdaje.
- d) další náklady = 10.856,-**
Částka byla využita jako konferenční poplatek za The 3rd International Conference on Education and Educational Psychology, která se koná ve dnech 10. – 13. října 2012 v Istanbulu (Turecko) v ceně 7.012 Kč. Zároveň byly z této částky pokryty kurzové ztráty ve výši 189, 63 Kč.
- e) cestovné = 7.012,-**
The 3rd International Conference on Education and Educational Psychology, která se koná ve dnech 10. – 13. října 2012 v Istanbulu (Turecko).

Přílohy:

- Příloha 1 – Kopie publikačních výstupů 1 a 2
- Příloha 2 – Výpis z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem
- Příloha 3 – „Výsledovku“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace